

Συνάντηση με τη Γλώσσα Ε΄...

Συνώνυμες (Συνώνυμα) λέγονται οι λέξεις που έχουν παραπλήσια σημασία:
π.χ. δρόμος - οδός , ραβδί - μαστούνι

Αντίθετες (Αντώνυμα) λέγονται οι λέξεις που έχουν αντίθετη σημασία:
π.χ. ισχυρός - ανίσχυρος, εύκολος - δύσκολος

Ομώνυμες ή ομόηχες λέγονται οι λέξεις που έχουν την ίδια προσφορά αλλά διαφορετική σημασία.

π.χ. θήρα (το κυνήγι) - θύρα (πόρτα)

Παρώνυμες λέγονται οι λέξεις που μοιάζουν στην προφορά αλλά έχουν διαφορετική σημασία.

π.χ. θόλος - θολός , γέρνω - γερνώ

Εργασίες:

1. Οι παρακάτω λέξεις γράφονται είτε με φιλ- είτε με φυλλ- . Σκέψου τις οικογένειες των λέξεων «φίλος» και «φύλλο» και συμπλήρωσε τα γράμματα που λείπουν, τονίζοντας όπου χρειάζεται (Αν θες ρίξε μια ματιά στο Τετράδιο Εργασιών σ.48).

.....ωμαοδοξία	συμ.....ίωση
παραθυρό.....ο	τρι.....ιόλογος
.....ότιμος	αστυ.....ίαάδιο
.....ανθρωπία	.εξώ.....οικός
.....ωσιάαθλος	.δί.....ο

2. Στις παρακάτω λέξεις να σημειώσεις (Σ) για τα συνώνυμα, (Α) για τα αντίθετα, (Π) για τα παρώνυμα και (Ο) για τα ομώνυμα.

χαράζει - ξημερώνει		βράγχια - βράχια	
δίνω - παίρνω		σφήκα - σφίγγα	
πυκνός - αραιός		εργασία - δουλειά	
καταναλώνω - ξοδεύω		ασθένεια - αρρώστια	
διάλειμμα - διάλυμα		εύθυμος - δύσθυμος	
δανεικός - δανικός		απεριόριστος - περιορισμένος	
είσοδος - έξοδος		μισώ - μισό	

3. Να υπογραμμίσετε σε κάθε σειρά τη λέξη που δεν είναι συνώνυμη με την αρχική.

<i>αποκλείω :</i>	απομονώνω	επιτρέπω	περιορίζω
<i>προσευχή :</i>	ικεσία	δέηση	υπόσχεση
<i>ειρήνη:</i>	αναταραχή	ομαλότητα	ηρεμία
<i>επαινώ:</i>	παινεύω	εγκωμιάζω	επικρίνω
<i>μελαγχολικός:</i>	άκεφος	πρόσχαρος	θλιμμένος

4. Να σχηματίσετε προτάσεις που να φαίνεται η σημασία των λέξεων.

ότι - ό,τι

κλείνω - κλίνω

τοίχος - τείχος

τύχη - τείχη – τοίχοι

δανεικά - δανικά

κλήμα - κλίμα

λίρα - λύρα

5. Να συμπληρώσεις τις καταλήξεις που λείπουν στις παρακάτω προτάσεις.

- Παρέμενε αμελ..... και αδιάφορος παρά τις συνεχ..... παρατηρήσεις του εργοδότη του.
- Είναι αφελ..... αν πιστεύουν πως αυτή η ξαφνική μεταμέλειά τους είναι ειλικριν..... .
- Ο πύργος ελέγχου του διεθν.... αερολιμένα έδωσε τις απαραίτητες οδηγίες στους χειριστές του αεροσκάφους.
- Είναι αυθάδ..... και αγεν..... γί' αυτό και κανένας αξιοπρεπ..... άνθρωπος δεν θα επιθυμούσε τη συναναστροφή μαζί του.
- Οι επιστήμονες ανακοίνωσαν πως αυτές οι ουσίες δεν είναι επιβλαβ..... για την υγεία.
- Ο Κυριάκος είναι επιμελ..... μαθητής. Τον τελευταίο καιρό παρουσιάζει εμφαν..... πρόοδο.
- Την τελευταία βδομάδα δεν πήγε στο λεωφορείο καθώς ήταν κληνέρ..... .
- Ήταν αθλητής του πιο λαοφιλ..... αθλήματος, του ποδοσφαίρου και αυτό τον έκανε ιδιαίτερα δημοφιλ..... .
- Οι περισσότερες οικογένειες σε αυτές τις χώρες είναι ολιγομελ..... .
- Η νέα σειρά που θα προβληθεί από το κανάλι αποτελείται από δέκα αυτοτελ..... ιστορίες.
- Το πλήρ..... πρόγραμμα της εκδήλωσης θα ανακοινωθεί τις προσεχείς ώρες.

6. Να συνθέσετε τα παρακάτω επίθετα και μετοχές με το α (v) – .

	ΣΥΝΘΕΤΗ ΛΕΞΗ		ΣΥΝΘΕΤΗ ΛΕΞΗ
σταθερός		άξιος	
εφικτός		καθαρός	
σαφής		ορατός	
καλυμμένος		σημαντικός	
μυαλωμένος		τέλειος	
ηττημένος		έτοιμος	
φιλόξενος		θεμιτός	
ισχυρός		δίκαιος	
επαρκής		ομιλητικός	
όμοιος		οπλισμένος	

7. Να συμπληρώσεις τα κενά στις παρακάτω φράσεις, επιλέγοντας κάθε φορά την κατάλληλη λέξη από το ζεύγος των ομώνυμων της παρένθεσης:

(πάλι – πάλη, είδη – ήδη, λίρα – λύρα, δύστυχο – δίστιχο, τυρί – τηρεί,
κόμμα – κώμα, φιλί- φυλή, σκηνή – σκοινί, κλίμα - κλήμα, Μήλος – μύλος)

- Το το Γιάννη ! 'Εγινε γνωστός ποιητής αλλά τώρα δεν έχει καθόλου έμπνευση για να συμπληρώσει ούτε ένα απλό
- Από το μήνα Νοέμβριο στα πολυκαταστήματα μπορείς να βρεις χριστουγεννιάτικα στολίδια και άλλα για το στολισμό των σπιτιών.
- Το μεγαλώνει σε εύκρατο μεσογειακό
- Ο παππούς μου είχε πληρώσει δυο χρυσές για να αγοράσει αυτή τη χειροποίητη
- Ο Κώστας πήρε το χρυσό μετάλλιο στην
- Ο Χρήστος δεν τις οδηγίες του γιατρού, που του έχει απαγορεύσει να τρώει
- Για να στηρίξουμε την πάνινη μας, χρειαστήκαμε χοντρό
- Επειδή το του έχασε στις εκλογές, έπαθε εγκεφαλικό και έπεσε σε
- Έδωσα ένα τρυφερό στον παπού που με βοήθησε σε μια εργασία για τη των Τουαρέγκ.
- Στις καλοκαιρινές μου διακοπές στη επισκέφτηκα έναν παραδοσιακό

Όνομα: _____ Ημερ. _____

8. Να σχηματίσεις ουσιαστικά από τα ρήματα:

αλλοιώνω - _____	αφομοιώνω - _____
δυσχεραίνω- _____	συντηρώ - _____
μαστίζω - _____	βλάπτω - _____
εξατμίζομαι - _____	καταπολεμώ - _____
μεταφέρω - _____	υπερβαίνω - _____
διαφέρω - _____	προσφέρω - _____
ωφελώ - _____	οφείλω - _____
προκαλώ - _____	εξασφαλίζω - _____
υπάρχω - _____	χρησιμοποιώ- _____
κυκλοφορώ - _____	αυξάνω - _____
κινώ - _____	μολύνω - _____
ρυπαίνω - _____	προστατεύω - _____

9. Να συμπληρώσεις τα κενά στις παρακάτω προτάσεις με το κατάλληλο τονικό παρώνυμο από αυτά που είναι σε παρένθεση, βάζοντάς το στο σωστό τύπο.

Παρώνυμα

Παρώνυμα ονομάζονται οι λέξεις που έχουν διαφορετική σημασία, αλλά μοιάζουν στην προφορά (π.χ. σφήκα – σφίγγα).

Κάποια παρώνυμα ξεχωρίζουν από το διαφορετικό τονισμό ή και την ορθογραφία τους (π.χ. γέρνω – γερνώ, παίρνω – περνώ). Αυτά ονομάζονται τονικά παρώνυμα.

- ❖ Μπορεί να είναι αλλά παρόλα τα χρόνια του είναι πολύ (γέρος, γερός) .
- ❖ όταν προσπαθούμε να αυτά τα ζώα σε τόσο ζεστή χώρα . (εγκληματώ, εγκλιματίζω)
- ❖ Η δασκάλα μάς μιλούσε για τα πάθη των συμφώνων και συγκεκριμένα για την , αλλά ο Αντώνης είχε το μυαλό του στην του Ήλιου (έκλειψη, έκθλιψη)

- ❖ Όλα ήταν τόσο στο βουνό. Ακόμα και τα ζώα, άγρια ή, είχαν σωπάσει. (ήρεμος, ήμερος)
- ❖ Το κλίμα με το δριμύ ψύχος του χειμώνα επιβάλλει τις βαριές φορεσιές. (ηπειρώτικος, ηπειρωτικός)
- ❖ Κάθε πρωί την τσάντα μου και από το σπίτι του φίλου μου, του Γιάννη, για να πάμε μαζί στο σχολείο . (περνώ, παίρνω)
- ❖ από το υπέροχο ηλιοβασίλεμα και τα σύννεφα . (μαγευτικά, μαγεύτηκα)
- ❖ Ο πρωθυπουργός με έκτακτο κήρυξε σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης . (νόμος, νομός)
- ❖ Το ατύχημα συνέβη το πρωί, όταν ένα φορτηγό γεμάτο ιατρικές ανατράπηκε στη του Αρτεμισίου . (σήραγga, σύριγγα)
- ❖ Πολλοί αναφέρονται στους του Ολυμπίου Διός χρησιμοποιώντας το θηλυκό η αντί για το σωστό (στήλη, στύλος)

10. Ο Βασίλης έχει μπερδευτεί με τα παρώνυμα. Βοήθησέ τον να συμπληρώσει τις παρακάτω προτάσεις, διαλέγοντας το σωστό παρώνυμο από την παρένθεση.

- α.** Στο δάσος οι _____ (υλοτόμοι-λατόμοι) δούλευαν ασταμάτητα και δεν φάνηκε να ενοχλούνται από την _____ (παρουσία – παρρησία) μας.
- β.** Οι αντίπαλοί τους δημιουργούν διαρκώς _____ (προσκόμματα προσχώματα) στο έργο τους.
- γ.** Σε λίγες μέρες θα ολοκληρωθεί η διάνοιξη της _____ (σήραγγας σύριγγας) που θα ενώνει το _____ (μεταλλείο – μέταλλιο) με το σιδηροδρομικό δίκτυο.
- δ.** Έκοψε ένα _____ (μήλο – μύλο) από το δέντρο και το έφαγε. Για όλους φροντίζει ο _____ (πολυέλεος – πολυέλαιος) Θεός, σκέφτηκε.

11. Να συμπληρώσεις τα κενά στις παρακάτω φράσεις, επιλέγοντας κάθε φορά την κατάλληλη λέξη από το ζεύγος των παρώνυμων της παρένθεσης:

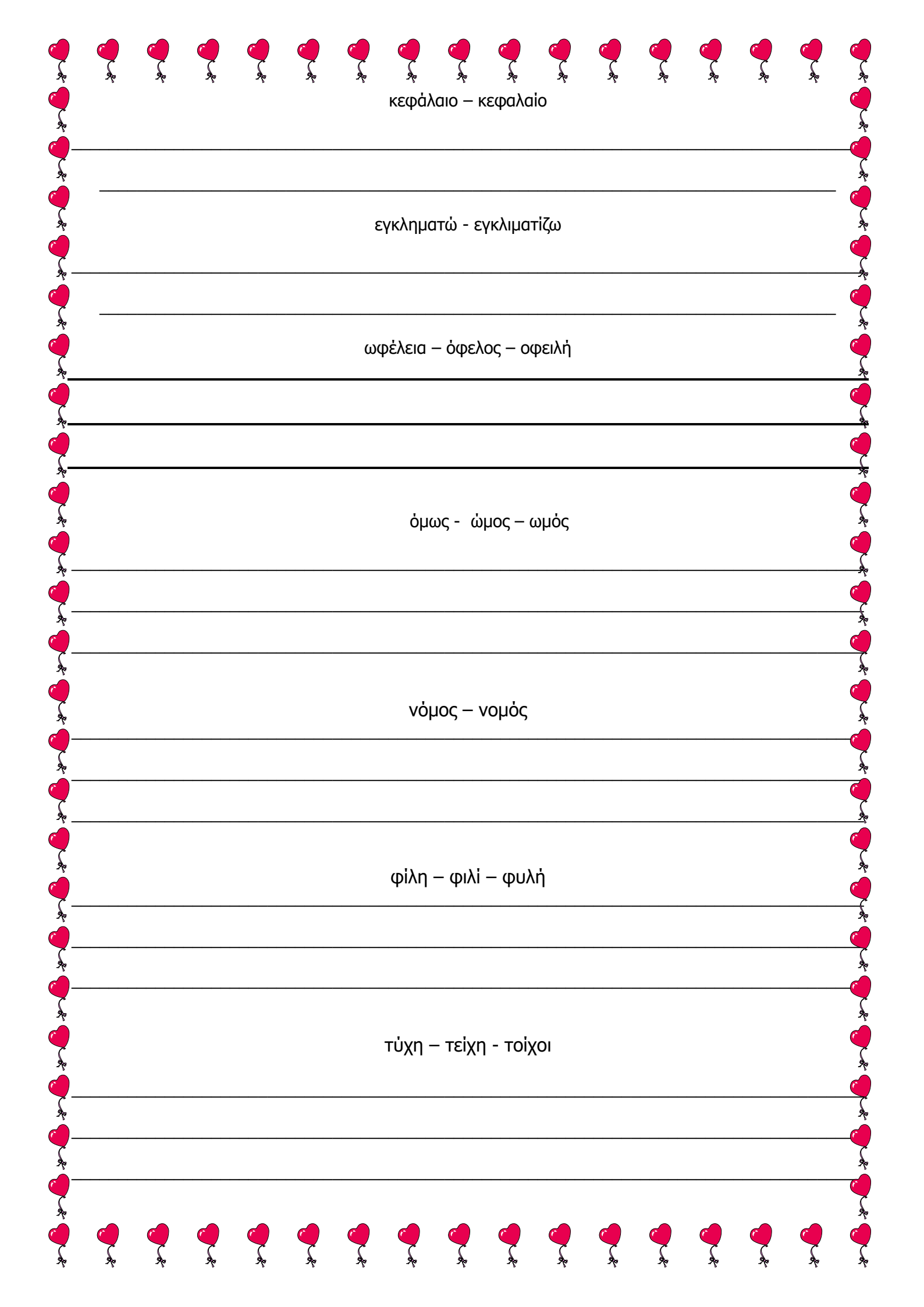
(ωμός – ώμος, βράχια – βράγχια, σχολείο – σχόλιο, νότος – νότα, γιάλος – γυαλί, υπογραφή – υπογράφει, χορός – χώρος, αφίσα – άφησα, συνυφάδα – νιφάδα, πίνω – πεινώ)

- Αγόρασα μια για να δώσω στο Μιχάλη, αλλά την σπιτά μου.
- Είναι δυνατόν να καθαρίζεις τα εντόσθια και των ψαριών στα
- Ο στρατός ήταν με τα στην ανατολή και έτσι απέκρουσε την επίθεση που ξεκίνησε από το
- Χτύπησε στον και του έβαλαν κρέας, για να μη μελανιάσει. Αν είναι δυνατόν!
- Όταν πολύ, νερό για να ξεχνιέμαι.
- Το σου για το κτριακό συγκρότημα που στεγάζεται της Ελένης, είναι άσχετο.
- Κόπηκα με ένα τεράστιο κάτω στο
- Μια χιονιού έπεσε πάνω στο δερμάτινο μπουφάν του Γιώργου και μου γκρίνιαζε για ώρες.
- Δε βρήκαμε ακόμα τον κατάλληλο για το του συλλόγου.
- Δεν ό,τι να 'ναι. Διαβάζει πάντα πολύ προσεκτικά πριν βάλει τη του.

12. Να σχηματίσετε προτάσεις που να φαίνεται η σημασία των λέξεων.

φίλη – φιλί – φυλή

απορία – απόρροια

κεφάλαιο – κεφαλαίο

εγκληματώ - εγκλιματίζω

ωφέλεια – όφελος – οφειλή

όμως - ώμος – ωμός

νόμος – νομός

φίλη – φιλί – φυλή

τύχη – τείχη - τοίχοι